

Δραστηριότητες μετά από την ανάγνωση του βιβλίου «Στ' αμπέλια» του Σ. Ζουμπουλάκη

A. Δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού & γραπτού λόγου

1. Τα προβλήματα ή θέματα που αναπαρίστανται στα εκτενή αποσπάσματα της αυτοβιογραφίας *Στ' αμπέλια* απηχούν την εμπειρία σας ως περίπου συνομήλικων με τον πρωταγωνιστή; Διαλέξτε ένα από αυτά και παρουσιάστε το προφορικά στην τάξη.
2. Το εκτενές κείμενο που διαβάσατε παρουσιάζει εικόνες φύλου, οικονομίας, υγείας, κ.ά. ιδιαίτερης κοινωνικής σημασίας; Εάν ναι, ποιες από τις εικόνες σάς φαίνονται δίκαιες, άδικες, προκατειλημμένες ή προβληματικές;
3. Εάν βασικό μοτίβο της λογοτεχνίας είναι η αναζήτηση ταυτότητας σε μια πορεία προς την ενηλικίωση, πιστεύετε ότι το βιβλίο του Σταύρου Ζουμπουλάκη μπορεί να διαβαστεί και ως καταγραφή της πορείας ενός νεαρού ατόμου προς την ατομική και συνειδητή του ενσωμάτωση στον κόσμο των ενηλίκων;
4. Ο χρόνος της ιστορίας είναι εννιά συνεχόμενα παιδικά καλοκαίρια, από το 1959-1967. Δεν υπάρχει μια κεντρική ιστορία αλλά πολλές· η δραματικότητα μοιράζεται σε μικροϊστορίες και δεν οδηγείται σε κορύφωση. Είναι αρκετά τα πρόσωπα που περιβάλλουν τον μικρό Σταύρο και διεκδικούν την προσοχή και συχνά τη στοργή του. Ποιο από αυτά πιστεύετε πως σημάδεψε περισσότερο τον μικρό πρωταγωνιστή και γιατί;
5. Σε μια κριτική για το βιβλίο διαβάζουμε *«ότι οι ιστορίες που αφηγείται είναι πρωτίστως συλλογικές. Δεν εκστασιάζεται από τις αναπολήσεις της παιδικότητάς του και δεν παρασύρεται σε λεπτομέρειες, το ενδιαφέρον του είναι σταθερά εστιασμένο στον κόσμο εκεί έξω, όχι στο τι συνέβαινε μέσα του»*.¹ Πώς εξηγείτε αυτή τη συνειδητή επιλογή του;

¹ Αθηνά Βογιατζόγλου, «Εύφορη γη», ηλεκτρ. περ. oanagnostis.gr.

6. Η πρόθεση του συγγραφέα στη σύνθεση μιας βιογραφίας ή αυτοβιογραφίας είναι έμμεσα διδακτική. Ο συγγραφέας δηλαδή, υποκινημένος από κάποιον θαυμασμό για ένα πρόσωπο ή για κάποιες πράξεις του, έχει την πρόθεση να αφήσει σε σύγχρονους και μεταγενέστερους αξιομνημόνευτο διδακτικό υλικό.
- α. Ποιο είναι το αξιομνημόνευτο διδακτικό υλικό που αφήνει στους μεταγενέστερους το βιβλίο που μελετήσατε;
- β. Να επισημάνετε την πρόθεση του συγγραφέα να διδάξει (έμμεσα ή άμεσα).
7. Ο αναγνώστης, από την πλευρά του, γοητεύεται από μια βιογραφία ή αυτοβιογραφία, γιατί: α) αποκρυπτογραφεί μια ανθρώπινη προσωπικότητα, β) αποκτά πραγματολογική γνώση μιας εποχής, διαπιστώνοντας τι έγινε τότε, γ) ικανοποιεί την περιέργειά του, δ) ανακαλύπτει γενικότερα τον συνάνθρωπό του. Ποιους από αυτούς τους λόγους, που γοητεύουν τον αναγνώστη, ανακαλύψατε στο αυτοβιογράφημα που διαβάσατε;
8. Το ποίημα του Αργύρη Χιόνη (1943-2011) με τίτλο **«Τα παιδιά μας»**, που περιλαμβάνεται στη συλλογή του *Σχήματα απουσίας*, γράφτηκε στα χρόνια της επτάχρονης δικτατορίας. Ποια χαρακτηριστικά έχουν τα «παιδιά» σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο; Να τα αντιπαραβάλετε με αντίστοιχα χαρακτηριστικά της γενιάς στην οποία ανήκει η πληθυντική φωνή («μας») που ακούγεται στο ποίημα; Θεωρείτε τα γνωρίσματα αυτά αντιπροσωπευτικά μιας μόνο γενιάς ή διαχρονικά; Πιστεύετε ότι ο μικρός Σταύρος –ένα παιδί των μεταπολεμικών χρόνων (γενν. 1953)– έχει κοινά στοιχεία με την παιδική και εφηβική ηλικία όπως παρουσιάζεται στο ποίημα του Αργύρη Χιόνη; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τον ακροτελεύτιο στίχο του ποιήματος («Τα παιδιά μας δεν μας ανήκουν») που λειτουργεί ως «συμπέρασμα»;

*Τα παιδιά δεν μοιάζουνε σε μας·
το πρόσωπό τους
δεν έχει τίποτ' από τη σκασμένη πέτρα,
τα μάτια τους δεν έχουνε το χρώμα του θανάτου
κι η καρδιά τους είναι πιο απαλή
κι απ' την καρδιά του ζαρκαδιού*

*Τα παιδιά μας μοιάζουνε στα όνειρά μας.
Κάποτε, όταν υπήρχε ακόμα ο ύπνος,
ονειρευτήκαμε κάτι ρόδινες άνοιξες,
κάτι ξανθά καλοκαίρια,
ονειρευτήκαμε ότι ανθίζει το κορμί μας.*

*Τα παιδιά μας είναι κάτι εποχές που δεν ζήσαμε
είναι κάτι αισθήματα
που δεν υποπτευθήκαμε ποτέ την ύπαρξή τους,
είναι κάτι θεοί μεγαλοδύναμοι
που κατορθώνουν ό,τι δεν τολμήσαμε.*

*Ξεκομμένα απ' τον κόσμο μας,
μοιάζουν αυθύπαρκτα
σαν τελειωμένα ποιήματα
ή σαν ηρωικές χειρονομίες,
αυθύπαρκτα όπως η ίδια η ομορφιά.
Τα παιδιά μας δεν μας ανήκουν.*

[«Η φωνή της σιωπής. Ποιήματα 1966-2000», Νεφέλη, 2019, σ. 109]

9. Διαβάστε το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου **«Το χαμένο αφεντικό»**, από τη συλλογή *Συγκατοίκηση με το παρόν* (2011). Βρίσκετε πως συνομιλεί με το βιβλίο του Σταύρου Ζουμπουλάκη; Θα μπορούσε ο συγγραφέας να χρησιμοποιήσει το ποίημα αυτό ως προμετωπίδα στο δικό του βιβλίο;
- Ψάχνω ακόμα και με την αφή,
τη μυρουδιά, το άκουσμα μιας λέξης
να βρω αυτό που με είχε ορίσει
στα περασμένα χρόνια
όπως ένα σκυλί που έμεινε μονάχο
ψάχνει να βρει το σπίτι
του χαμένου αφεντικού του.*

10. Αφού διαβάσετε τις δημοσιευμένες για το έργο αυτό κριτικές, να γράψετε μια δική σας κριτική 300 λέξεων. Το κεντρικό ζήτημα που σας απασχολεί είναι για ποιους λόγους θα συστήνατε αυτό το βιβλίο σε ένα/μία γνωστό/ή σας.

B. Δραστηριότητες για τα δομικά & γλωσσικά χαρακτηριστικά του κειμένου

1. Στο αυτοβιογράφημα που μελετήσαμε, τα χρονικά επίπεδα αλλάζουν συνεχώς, ανεβοκατεβαίνοντας ανάμεσα σε διάφορες ηλικιακές φάσεις του συγγραφέα και σε ποικίλες αναδρομές στις φάσεις ζωής συγγενών και συγχωριανών του, αλλά η ροή της γραφής δεν χάνεται ούτε για μια στιγμή. Μπορείτε να προσδιορίσετε ποια είναι αυτά τα χρονικά επίπεδα; Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι ο συγγραφέας επιλέγει τη συνειρμική (μη γραμμική) αφήγηση έναντι της ευθύγραμμης;
2. Παράλληλα με τα χρονικά επίπεδα αλλάζουν και τα επίπεδα λόγου: περιγραφές ποικίλων αγροτικών εργασιών, αφηγήσεις για τη ζωή των ανθρώπων που τον περιέβαλλαν, αναμνήσεις από παιδικά βιώματα και συναισθήματα, εξομολογητικές στιγμές, ανθρωπολογικές τοποθετήσεις για τον άνθρωπο του αγροτικού πολιτισμού, απόψεις για το δράμα της μετανάστευσης ή για το ασυμβίβαστο του πλούτου και της χριστιανικής πίστης, ποικίλες διακειμενικές αναφορές. Να αναζητήσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.
3. Η επιλογή του συγγραφέα να εκφραστεί με ιδιωματικές λέξεις και μάλιστα χωρίς να παραθέτει γλωσσάρι στο τέλος του βιβλίου, δεν μπορεί παρά να εκληφθεί ως μια λογοτεχνική στάση. Φτιάξτε έναν κατάλογο κατ' αλφαβητική σειρά με αυτές τις λέξεις και παρατηρήστε τον τρόπο με τον οποίο τις ενσωματώνει στον λόγο του. Τι δείχνει αυτή η επιλογή του; Αν στο τέλος του βιβλίου υπήρχε γλωσσάρι, αυτό θα διευκόλυνε ή όχι τον αναγνώστη; Πιστεύετε ότι ένας συνομήλικός σας που χρησιμοποιεί άφθονα ιδιωματικά στοιχεία στον προφορικό του λόγο, διαθέτει πλούσιο ή φτωχό λεξιλόγιο; Φανταστείτε τι μπορεί να σημαίνει για ένα/μία έφηβο η γνώση και η χρήση μιας τοπικής «γλώσσας».
4. Το ύφος μιας αυτοβιογραφίας θεωρείται ο ψυχολογικός καθρέφτης του συγγραφέα. Ποιες γλωσσικές επιλογές συνιστούν το ιδιαίτερο υφολογικό ιδίωμα του Σταύρου Ζουμπουλάκη;
5. Με τη βοήθεια του ψηφιακού εργαλείου Wordle κατασκευάστε ένα συννεφόλεξο με όλες τις ιδιωματικές λέξεις του κειμένου που συναντήσατε. Αναζητήστε την ετυμολογία τους και εξετάστε σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι λειτουργικές και σήμερα.

Γ. Δραστηριότητες αναγνωστικής ανταπόκρισης & δημιουργικής έκφρασης

1. Αναζητήστε στο Google maps το χωριό **«Συκιά» (Συκέα)** του νομού Λακωνίας. Σε ποιο Δήμο ανήκει αυτή τη στιγμή; Πόσοι οι κάτοικοί του και ποιες οι ασχολίες τους; Ποιες τοποθεσίες με ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον βρίσκονται κοντά στο χωριό αυτό; Πληροφορήστε σχετικά τους συμμαθητές σας. Εναλλακτικά μπορείτε να φτιάξετε ένα ψηφιακό βίντεο διαφημιστικού χαρακτήρα, το οποίο θα μπορούσε να δει ο επισκέπτης της ιστοσελίδας του Δήμου της περιοχής.
2. Εάν είχατε τη δυνατότητα να πάρετε μια συνέντευξη από τον συγγραφέα, ποιες ερωτήσεις θα του υποβάλλατε; Καλό είναι να είστε καλά προετοιμασμένοι για τη συνέντευξη, γνωρίζοντας το συγγραφικό και όχι μόνο έργο του Σταύρου Ζουμπουλάκη.
3. Δημιουργήστε ένα ψηφιακό κολλάζ από φωτογραφίες αντιπροσωπευτικές των αγροτικών ασχολιών όπως αυτές αναπαρίστανται στο βιβλίο, με τη βοήθεια εφαρμογών όπως το Photo Collage Maker, το Picsart ή όποια άλλη επιθυμείτε.
4. Γράψτε το σενάριο για τη μεταφορά του βιβλίου ως ντοκιμαντέρ για την τηλεόραση. Μοιράστε αρμοδιότητες (π.χ. σκηνοθέτης, εικονολήπτης, ηχολήπτης, παραγωγός, μοντάζ, υπεύθυνος κάστινγκ, μακιγιάζ, σκηνικά κ.ά.) και δημιουργήστε μια ταινία μικρού μήκους. Η ταινία μπορεί να ξεκινά με μια οικογενειακή σκηνή γύρω από το τραπέζι, όταν ο πρωταγωνιστής επιστρέφει τον Σεπτέμβρη του 1967 από το χωριό στο σπίτι του στην Αθήνα.
5. Διαλέξτε ένα από τα θέματα του βιβλίου που θα προκαλέσει το ενδιαφέρον της τάξης και θα έχει μαθησιακή αξία, και φτιάξτε μια ψηφιακή αφήγηση. Σε πρώτη φάση δημιουργήστε στο χαρτί ή στον υπολογιστή τον λεγόμενο οπτικό χάρτη (storyboard), τον οδηγό για την ανάπτυξη της υπόθεσης.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Τίτλος: Δραστηριότητες μετά από την ανάγνωση

Σχεδιασμός: Αγγελάκος Κωνσταντίνος, Αυδή Άβρα, Αλεξίου Γεωργία, Μερκούρη Αναστασία, Μητελούδης Πανταζής, Μητρούλιας Παναγιώτης, Παπαλού Σοφία, Πασσάς Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 10/01/2025

Έκδοση: 1.0

ΕΡΓΟ / ΠΡΑΞΗ: ΜΗΤΡΩΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΟΠΣ 5190849, ΙΕΠ, ΕΣΠΑ 2021-2027